

Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet

Kandidatuppsats i offentlig förvaltning HT 14

FRIHET ELLER JÄMSTÄLLDHET?

Idéer och argument för och emot kvoterad föräldrapenning

Alexandra Medina och Johanna Johnsson

Handledare: Sara Hallberg

Examinator: Ylva Norén Bretzer

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

This study in Public Administration uses feminism and historical institutionalism to analyze a highly debated contemporary policy problem that concerns gender equality in the policy of parental leave. The parental insurance was introduced in 1974 with the governmental goal of gender equality. In 1974 only 0,5 percent of the number of days of parental benefit was paid to men. Today, 40 years later, the goal remains the same and the numbers of days of parental benefit paid to men are 24,8 percent.

The debate that has characterized the Swedish policy of parental insurance and specifically the design of the parental benefit is the debate of freedom of choice versus quota.

Our study focuses on ideas and arguments that influence the policy of parental benefit. The study assumes, with basis in the theories of feminism and historical institutionalism, that a policy like parental benefit is slow-moving and that path dependency has lead to a slow development of gender equality.

Nyckelord: feminism, Folkpartiet, föräldraförsäkring, föräldrapenning, historieinstitutionalism, jämställdhet, kvoterad föräldrapenning, Moderaterna, pappamånad, spårbundenhet, valfrihet

Innehållsförteckning

Abstract	2
1. Inledning	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.1.1 Föräldraförsäkringens tillkomst.....	5
1.1.2 Föräldrapenningens framväxt.....	7
1.1.3 Uttag av föräldrapenning.....	8
1.1.4 Kvoterad föräldrapenning.....	8
1.1.5 Moderaterna och Folkpartiet.....	9
1.2 Paradox.....	9
1.3 Syfte och frågeställning.....	9
1.4 Avgränsningar.....	10
1.4.1 Avgränsningar av partier.....	10
1.4.2 Avgränsningar avseende tid.....	11
1.5 Metod.....	11
1.5.1 Design.....	11
1.5.2 Dokument.....	12
1.5.3 Analysapparat.....	12
1.6 Förförståelse.....	13
2. Teori	14
2.1 Strukturer.....	15
2.2 Idéer.....	17
2.3 Aktörer.....	18
2.4 Feminism.....	19
2.5 Teoretiskt ställningstagande.....	20
3. Resultat	21
3.1 Politisk kontext.....	21
3.2 Aktörer.....	22
3.2.1 Moderaterna.....	22
3.2.2 Folkpartiet.....	23
3.3 Idéer.....	24
3.3.1 Moderaterna.....	24
3.3.2 Folkpartiet.....	25
3.4 Argument.....	26
3.4.1 Moderaterna inför första pappamånaden.....	26
3.4.2 Folkpartiet inför första pappamånaden.....	27
3.4.3 Moderaterna inför andra pappamånaden.....	30
3.4.4 Folkpartiet inför andra pappamånaden.....	31
3.4.5 Moderaternas ståndpunkt idag.....	33
3.4.6 Folkpartiets ståndpunkt idag.....	33
4. Slutsats	33
5. Diskussion	36
6. Referenslista	38

1. Inledning

Sverige var år 1974 det första landet i världen med att lagstifta om en föräldraförsäkring. Föräldraförsäkringen gjorde det möjligt för båda föräldrarna att spendera tid med sitt barn och samtidigt erhålla en inkomstbaserad föräldrapenning. Det uttalade målet vid införandet av föräldraförsäkringen var att öka jämställdheten, oavsett hemarbete eller förvärvsarbete. Föräldraförsäkringen är fortsatt ett viktigt policyinstrument för politikerna att styra arbetet kring jämställdhet (Prop. 1973:47).

Föräldraförsäkringen är ett av de områden där jämställdhetsutvecklingen går långsamt och uttaget av föräldrapenningen är idag inte jämnt fördelat mellan män och kvinnor. År 2013 var fördelningen av uttagna föräldrapenningdagar följande: männen tog ut 24,8% och kvinnorna tog ut 75,2% (Försäkringskassan, 2014). Enligt Försäkringskassan innebär en jämn fördelning att ingen av föräldrarna tar ut mer än 60% av föräldrapenningdagarna och ingen av föräldrarna tar ut färre än 40% (Försäkringskassan, 2012). Föräldraförsäkringen har sedan införandet varit ämne för debatt i samhället då det råder delad mening om hur den kan utvecklas för att uppnå målet om ett jämställt uttag.

Åsikterna huruvida föräldrapenningen inom föräldraförsäkringen ska vara kvoterad, hur många månader som ska reserveras för vardera förälder, kontra valfriheten, att föräldrarna själva ska få välja har gått isär (Försäkringskassan, 2011). Vi finner frågan om en kvoterad föräldrapenning ytterst intressant då det är en policy som många har starka åsikter om. Det råder delade meningar om huruvida en försäkring som är kvoterad kan öka jämställdheten. Frågan är polariserad, där en grupp anser att familjen ska ha valfrihet medan en andra grupp anser att kvotering är det enda rätta för att öka jämställdheten (Teodorescu, 2014, 4 augusti).

1.1 Bakgrund

Föräldraförsäkringen är ett samlingsbegrepp som innefattar föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning. I denna studie studeras föräldrapenningen inom föräldraförsäkringen, det vill säga den rätt föräldrar har att

vara lediga med sitt barn samtidigt som de erhåller ekonomisk ersättning från Försäkringskassan (Regeringen, 2014). Begreppet kvoterad föräldrapenning innebär att delar av föräldrapenningen är reserverad för respektive förälder, där en helt kvoterad föräldrapenning innebär att hälften av dagarna reserveras till respektive förälder utan rätt att överlåta dagar till varandra och en delvis kvoterad föräldrapenning innebär att ett visst antal dagar reserveras för respektive förälder utan rätt att överlåta dagarna (Klinth, 2002, s. 26). Andra termer som används för samma begrepp är bland annat; individualiserad föräldrapenning, låsta dagar, tvingande föräldrapenning och pappamånader. De olika begreppen används av förespråkare respektive motståndare men innebörden är densamma. I denna studie har vi använt oss av begreppet kvoterad föräldrapenning eftersom vi anser att det är det mest neutrala i sammanhanget.

1.1.1 Föräldraförsäkringens tillkomst

När den svenska föräldraförsäkringen infördes var det en unik händelse, inte bara i Sverige utan även i världen (Cedstrand, 2011, s. 11). Föräldraförsäkringen ersatte den tidigare moderskapsförsäkringen och innebar ett avsteg från den traditionella familjeförsörjarmodellen där ekonomiskt stöd enbart utgick till den nyblivna mamman. Den traditionella familjeförsörjarmodellen bygger på föreställningen om att män förvärvsarbetar medan kvinnor tar hand om barn och hemarbete. Den nya föräldraförsäkringen innebar istället att den ekonomiska situationen för barnfamiljer skulle förbättras när den även inkluderade pappan i försäkringen. Detta genom att ge båda föräldrarna samma formella rättigheter att nyttja försäkringen. Det unika för försäkringen var att män och kvinnor formellt behandlades på exakt samma sätt, vilket inte var fallet i övriga världen där försäkringen endast var riktad till modern (Cedstrand, 2011, s. 13).

Två politiska utgångspunkter går att utläsa av den nya försäkringen. Den ena går ut på att stärka kvinnors position i yrkeslivet och samhällslivet, medan den andra går ut på att stärka männens ansvar och engagemang i barnavård och hemarbete (SOU 2005:66). Utgångspunkten markerade ett skifte i synen på relationen mellan könen och gav uttryck för och institutionaliserade två radikalt nya synsätt på förhållandet mellan könen. Tanken med föräldraförsäkringen var en dubbel

familjeförsörjarmodell *och* dubbel omsorgsmodell, både mamman och pappan ska dela på förvärvsarbetet *och* omsorgsarbetet (Cedstrand, 2011, s. 14).

Den debatt om könsroller som pågick under 1960-talet var bakgrunden till den nya föräldraförsäkringen och starten för den svenska jämställdhetspolitiken. Begreppet könsroller introducerades med syftet att problematisera och utvidga både kvinnor och mäns könsroller. Debatten om könsroller kom att handla om att kvinnor och män i grunden är lika men att de behandlas olika (Cedstrand, 2011, s. 17 ff). Den bild av mannen som förmedlades på den tiden handlade om mäns sociala och emotionella tillkortakommanden och på så sätt berövades männen möjligheter att utveckla sitt känsloliv och sina nära relationer (Klinth, 2002, s. 310 ff). För att jämställdhet mellan könen skulle uppnås måste de förväntningar man har på respektive könsroll förändras. Detta bidrog till att det inte längre diskuterades om ”kvinnofrågor” utan istället började debatten handla om könsroller och jämställdhet för att inte göra skillnad på män och kvinnor.

Den nya föräldraförsäkringen fick i och med debatten om könsroller målet att förändra både mäns och kvinnors könsroller, inte enbart att kvinnor skulle förvärvsarbeta i högre utsträckning utan också att män i högre grad skulle ansvara för det obetalda omsorgsarbetet i hemmet (Cedstrand, 2011, s. 17 ff). Det kom att handla om att från politiskt håll ändra de attityder som kom med de förväntningar som fanns på respektive könsroll och attityder i samhället sågs som orsaken till varför män inte tog ut mer föräldradagar. Detta perspektiv definierade jämställdhet i termer av befrielse från befintliga könsroller. Politikens uppgift blev på så sätt att upplysa män om de fördelar som fanns att hämta genom att förändra synen på den manliga könsrollen. Det främsta politiska styrmedlet för detta blev upplysning och information (Klinth, 2002, s. 310 ff).

Ett andra perspektiv som växte fram under 1980-talet och präglade debatten om jämställdhet och pappors medverkan i föräldradigheten handlade om begreppet makt och genus (könsroller eller socialt kön). Utgångspunkten för genus är att mannen ses som normen i samhället och att män systematiskt underordnar kvinnor. Det gjorde att kvinnor ställdes i fokus för den politiska styrningen och den stora

uppgiften för politikerna var att jämna ut maktpositionerna mellan kvinnor och män. Detta gick emot det tidigare perspektivet där det politiska styrmedlet handlat om att tala män till rätta. Istället betonades att makt måste mötas med makt. Det var under denna period som kvotering kom upp på agendan som politiskt styrmedel för att nå målet om jämställdhet i föräldraförsäkringen (Klinth, 2002, s. 315 ff).

Ytterligare en debatt fördes under 1960- och 1970-talet, nämligen debatten om valfrihet kontra kvotering. Viljan att åstadkomma ett jämställt samhälle (målet) var dock gemensamt för de båda sidorna, men tolkningen av hur detta skulle uppnås politiskt (politiska styrmedel) gick i många fall isär, de kontroverser som funnits har handlat om medlen snarare än målet, precis som i debatten om könsroller och makt. Den jämställdhetspolitiska målsättningen har sedan införandet av föräldraförsäkringen haft en bred politisk förankring trots olika uppfattningar om vilken väg som ska tas (SOU 2005:66).

1.1.2 Föräldrapenningens framväxt

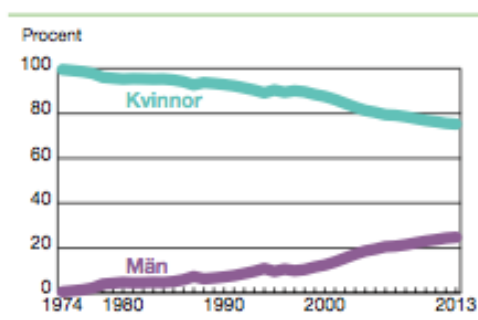
Föräldraförsäkringen innebar vid införandet sex månaders föräldrapenning med 90 procent av den tidigare inkomsten att fördelas mellan föräldrarna såsom de själva önskade (SOU 2014:6). Sedan föräldraförsäkringen trädde i kraft har förändringar kontinuerligt lagts till. År 1986 ökade föräldrapenningen till tolv månader och år 1989 till 15 månader. År 1995 infördes för första gången en delvis kvoterad föräldrapenning där en månad reserverades till vardera förälder. Dessa reserverade dagar kunde inte användas av den andra föräldern. Vid samma tidpunkt delades försäkringen även upp genom att hälften av dagarna tillföll vardera förälder. Detta innebar att för att en förälder skulle kunna använda mer än hälften av dagarna behövde den andra föräldern godkänna detta. Tidigare hade den första användaren kunnat använda hur stor del som denne ville. År 2002 infördes en andra reserverad månad per förälder, samtidigt som föräldrapenningen förlängdes med en månad till dagens 16 månader.

År 2008 infördes en jämställdhetsbonus som ett ekonomiskt incitament för att öka drivkrafterna att dela föräldrapenningen på ett jämställt sätt. Jämställdhetsbonusen innebar att den förälder som varit hemma längst med föräldrapenning får en

skattekreditering när denne arbetar och den andra föräldern samtidigt tar ut föräldrapenning (Socialdepartementet, 2007). Samtidigt infördes också ett vårdnadsbidrag som innebar att föräldrar som ville vara hemma längre med sina barn kunde ansöka om ett ekonomiskt bidrag för detta (SOU 2014:6).

1.1.3 *Uttag av föräldrapenning*

Kvinnor har sedan införandet av föräldraförsäkringen stått för den största delen av uttaget av föräldrapenning. Vid införandet av föräldraförsäkringen tog kvinnorna ut 99,5% och männen 0,5% av alla föräldrapenningdagar. Den samhällsutveckling och de förändringar som gjorts i föräldraförsäkringen har lett till fördelningen att år 2013 tog kvinnorna ut 75,2% och männen tog ut 24,8% av dagarna (Försäkringskassan, 2012).

Bildkälla: Försäkringskassan 2014

1.1.4 *Kvoterad föräldrapenning*

Uttaget av föräldrapenningdagar år 2013 antyder att vägen fortfarande är lång till 1974 års målsättningar om ett jämställt ansvar för barnens omsorg. Tidigt upptäcktes signaler om att männens uttag av föräldraförsäkringen i stort sett uteblivit. Detta skapade kritik mot den valfrihetsprincip som hade utgjort en av pappaledighetens grundförutsättningar. Utvecklingen av uttaget blev föremål för omfattande diskussioner och utredningsarbeten, men trots detta har det varit påfallande svårt att fatta beslut som tydligare markerat männens ansvar. När pappaledigheten erbjudits pappor på frivillig basis har de flesta politiska grupperingar och samhällsaktörer ställt sig positiva, men när frågan om kvoterad

föräldrapenning kommit upp på den politiska dagordningen har meningarna snabbt gått isär och en intensiv debatt om den framtida föräldrapenningens utformning startade (SOU 2005:66).

1.1.5 *Moderaterna och Folkpartiet*

Moderaterna och Folkpartiet är två partier som engagerat sig i frågan angående kvoterad föräldrapenning. De är två polariserade partier när det kommer till frågan valfrihet kontra kvotering. Där Moderaterna starkt värnar om valfrihet och vill att staten ska lägga sig i så lite som möjligt när det gäller familjeangelägenheter (Motion 2014/15:646). Folkpartiet däremot ställer sig positiva till att kvotera föräldrapenningen. De ser kvotering som något positivt för att driva jämställdheten framåt (Motion 2012/13:Sf292).

1.2 Paradox

Det uttalade målet vid införandet av föräldraförsäkringen var att öka jämställdheten mellan könen, både vad det gäller hemarbete och förvärvsarbete. Efter 40 år är uttaget av föräldrapenning fortfarande inte jämställt. Utvecklingen har gått framåt sedan 1974 men det är i nuvarande takt långt kvar till ett jämställt uttag. Det finns ett uttalat mål men det verkar inte vara tillräckligt att ha ett jämställdhetsmål för att det ska ske en jämnare fördelning av antal uttagna dagar. Olika aktörer är överens om målet - jämställdhet. Åsikterna går isär när det kommer till medlen det vill säga valfrihet kontra kvotering. Här har idéer och aktörer makt att påverka utfall av en policy. Det är av stor vikt att samspel finns mellan idéer, aktörer och institutioner för att förändringar ska kunna ske med en policy som föräldraförsäkringen för att uppnå uppsatta mål (Cedstrand, 2011, s. 17).

1.3 Syfte och frågeställning

Inom den offentliga förvaltningen betraktas institutionell förändring i tider av stabilitet som svår genomförliga vilket kan förklara varför det inte skett större förändringar i uttaget av dagar i föräldrapenningen (Goldstein & Keohane, 1993, s. 12 ff). Syftet med vår studie är att kartlägga och analysera de dominerande idéerna och argumenten som Moderaterna och Folkpartiet använder sig av i

debatten om föräldrapenningens utveckling mot ett jämnare uttag. Detta för att undersöka vilka av dessa idéer och argument som kan ligga till grund för försöken att förändra föräldrapenningen. Vi vill bidra med ytterligare information kring samspelet mellan idéer, aktörer och förändringar. Vilka idéer och argument använder sig partierna av och vilka idéer och argument har haft kraft nog att kunna påverka föräldraförsäkringen. Hur kommer det sig att vi idag inte har en helt kvoterad föräldrapenning om målet är ett jämställt uttag. Dessa funderingar leder till att vi ställer oss frågan:

– Vilka idéer och argument använder sig Moderaterna och Folkpartiet av när de argumenterar för och emot en kvoterad föräldrapenning?

1.4 Avgränsningar

Vi har valt att skriva om den svenska föräldraförsäkringen och hur dess utformning har påverkat jämställdheten inom hemarbete och förvärvsarbete. Föräldraförsäkringen är ett område som ligger inom den offentliga förvaltningen och med en inriktning mot ämnet policy. Studiens inriktning är frågan om en kvoterad föräldrapenning och vi har valt att titta på vilka idéer och argument hos två olika riksdagspartier som haft kraft att påverka policyn. Vi har utgått från att riksdagspartier driver, utformar och har makt att förändra policys genom debatt, motioner och beslut.

1.4.1 *Avgränsningar av partier*

De riksdagspartier som valts ut är Moderaterna och Folkpartiet. Anledningen till att just dessa partier valts ut beror på att det är två partier som uttalat värnar om individens frihet men trots det har helt olika syn på valfrihet kontra kvotering i utformningen av föräldrapenningen. Det är också ett intressant val att se på Moderaterna och Folkpartiet då de båda är partier som sedan 2004 ingår i Alliansen, tillsammans med Kristdemokraterna och Centerpartiet. Alliansen bildades för att de fyra partierna som då var i opposition skulle kunna gå till val som ett enat och trovärdigt regeringsalternativ med en gemensam politik (Alliansen, 2014). Alternativ till denna studie är att studera två partier som skiljer sig mer åt ideologiskt, som till exempel Vänsterpartiet och Moderaterna men vi

tycker att det är mer intressant att studera två relativt lika partier för att se vad som kan skilja dem åt.

1.4.2 Avgränsningar avseende tid

De tidsmässiga avgränsningarna är att vi kommer göra tre nedslag, det första nedslaget görs kring år 1995 eftersom det var året som den första kvoterade månaden infördes. Ytterligare ett nedslag görs kring åren runt 2002, då den andra kvoterade månaden infördes, samt att vi kommer att undersöka hur partiernas idéer i frågan ser ut idag då det kan vara intressant att se om det har följt den linje och de idéer de hade i frågan från 1995. Dessa nedslag kan ge tillräcklig information om hur idéerna sett ut övertid och vilken linje partierna har hållit.

1.5 Metod

1.5.1 Design

Idéer formar människors övertygelser och sympatier. Politiska idéer formuleras överallt, diskussioner mellan partier, i media men även i hemmen. Det är därför viktigt att analysera de politiska budskapen och partiernas argument. Ett sätt att göra det på är att använda idéanalys som är en metod som används för att på ett systematiskt sätt studera argument och politiska uttalanden. Om en forskningsuppgift ska betraktas som idéanalytisk beror därför främst på vad den undersöker och mindre på hur det görs. Idéanalysen kan ha som syfte att beskriva, förklara eller ta ställning till ett material (Beckman, 2005, s. 9 ff).

Vår avsikt var att kartlägga och analysera innebörden av de politiska budskapen valfrihet kontra kvotering hos Moderaterna och Folkpartiet. Studien är en beskrivande och inte förklarande, en beskrivning förklarar inte varför något sagts eller gjorts men den förklarar vad fenomenet är (Beckman, 2005, s. 48). Vi har använt oss av funktionell idéanalys. Det innebär att politiska argument betraktas som variabler i en kedja av händelser, exempelvis hur en idé blev dominerande inom ett parti. Syftet med en funktionell idéanalys är att undersöka budskap eller andra bakomliggande orsaker som sätts i fokus. Det är en bra metod att använda sig av vid undersökningar av hur en viss uppfattning blivit dominerande inom ett parti

(Beckman, 2005, s. 13). Studien är aktörscentrerad studie med fokus på Folkpartiet och Moderaterna. En aktörscentrerad studie har möjlighet att ta hänsyn till kontexter men måste inte göra det (Beckman, 2005, s. 17). Hänsyn togs till den kontext som rådde i det politiska landskapet runt 1995, runt 2002 samt 2014 vid analys av materialet. Den största delen av analysen består av de idéer och argument vi funnit i partiernas motioner. Centrala begrepp har sökts och delar har tagits ut ur motionerna där idéer och argument om föräldrapenningen framgår.

1.5.2 Dokument

Grunden för analysen består av redan tillgänglig kunskap och information från partiernas idéer kring kvoterad föräldrapenning. I studien har (i) motioner, (ii) propositioner, (iii) partiernas egna hemsidor, (iv) uttalanden som gjorts på partistämmor och landsmöten, samt (v) mejlkonversationer med partiernas talespersoner analyserats. Ovanstående källor kom att utgöra det empiriska materialet för att syftet med studien uppfylls på ett relevant sätt. Studien har hög validitet då vi undersökt vad de två partierna haft för linje under åren kring 1995, 2002 och 2014 har undersökts (Thurén, 2007, s. 26). Det finns en transparens i vilka källor som använts samt att flera olika källor använts för att öka validiteten. Med hjälp av nyckelsökorden: pappamånad, kvoterad föräldraförsäkring och individualiserad föräldraförsäkring, har vi kunnat gallra bland de dokument som kommit upp och på så vis kunnat välja ut de som varit relevanta för studien. Våra tydliga källhänvisningar bidrar också till en hög validitet (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wagnerud, 2012, s. 64). Studien har stor reliabilitet då flera källor har använts från offentliga myndigheter och institutioner (Thurén, 2007, s. 26). Genom att använda flera olika källor har vi minskat risken för att vår analys baserats på felaktigt material. Det kommer att vara möjligt att utföra vår studie på samma sätt en gång till då vårt empiriska material består av offentliga handlingar som finns lättillgängligt på nätet eller kan efterfrågas av myndigheter utan svårigheter. Det går inte att generalisera vårt resultat men det går att se mönster som förekommer.

1.5.3 Analysapparat

Det är viktigt att klargöra vilka idéer och argument i textmaterialet som ska

studeras. En analysapparat har använts där två kategorier utformats med vars hjälp det är möjligt att studera frågan vi vill besvara. I detta stadium är teorianslutning angelägen, vilka "glasögon" som använts när verkligheten närmats (Beckman, 2005, s. 22). En analysapparat kan konstrueras på två sätt: som dimensioner eller som idealtyper. Vi har valt att använda oss av dimensioner då det används för att urskilja olika preciseringar av ett och samma påstående. Genom att formulera en analysapparat som dimensioner är tanken att fånga in de aspekter av idéerna hos partierna som vi är intresserade av (Beckman, 2005, s. 26). I detta fall består analysapparaten av två frågor som ställts till materialet. De två frågorna som användes för att analysera materialet är (i) vilka idéer partierna använder sig av när de argumenterar för eller emot kvoterad föräldrapenning och (ii) vilka argument partierna använder sig av för att uppnå målet. En sammanställning har därefter genomförts för att finna likheter och olikheter hos partierna. Undersökningen styrs av vad som återfinns i vårt empiriska material (Esaiasson et al, 2007, s. 245 ff).

1.6 Förförståelse

Vår utgångspunkt under denna studie är att jämställdhet är något positivt och eftersträvansvärt. Det finns en medvetenhet att tankesättet kan vara färgat under studiens genomförande och att det kommer att påverka hur vi tittar på vårt empiriska material. Med detta sagt inser vi att det är en normativ ansats men att de flesta idag är överens om att jämställdhet är något positivt och eftersträvansvärt. I studien kommer vi att hålla oss till den definitionen av jämställdhet som finns i Nationalencyklopedin (NE):

"Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet." (NE, 2014).

Vi är väl medvetna om att många andra familjekonstellationer förekommer idag, men väljer att avgränsa oss till den traditionella familjekonstellationen. Föräldraförsäkringen är ett viktigt policyredskap för jämställdhet. Politiker kan med denna policy styra både familjepolitiken och arbetsmarknadspolitiken (Försäkringskassan, 2005). Jämställdhetspolitik, föräldradidighet och en utbyggd

barnomsorg har inneburit att kvinnors position på arbetsmarknaden har stärkts. Den svenska välfärdens utveckling har haft betydelse för jämställdhetsutvecklingen och inneburit att kvinnor har kunnat etablera sig på arbetsmarknaden men det har även resulterat i ett dubbelarbete då kvinnor fortfarande har huvudansvaret för det obetalda hemarbetet (SOU 2014:6). Enligt statistiken är kvotering av månader den reform som leder till ett jämnare uttag än någon annan reform har gjort (SOU 2005:66). Konsekvenser av att det är ett ojämnt uttag av föräldrapenning syns på många områden i samhället idag. Män har generellt sett mer makt och resurser än vad kvinnor har. Män utgör oftast normen i arbetslivet och i organisationer vilket innebär att män ges vissa fördelar. Det kan handla om alltifrån arbetslivets strukturer till förväntningar inom organisationer och sociala sammanhang. Löneskillnader, familjeliv och möjligheter att ta plats i det offentliga rummet kringgår kvinnors liv i större utsträckning än männens. Genom att pappor tar ut en större del av föräldraledighet kan det i sin tur leda till att kvinnor kan återgå till förvärvsarbete i ett tidigare skede då båda föräldrarna kan dela på ansvaret för barnet (SOU 2014:6). Utöver dessa argument är det viktigt att se till barnets bästa. Barnet har rätt att få vara med både sin mamma och pappa och enligt Barnkonventionen artikel 18 följer att båda föräldrar har det primära ansvaret för barnets uppfostran och utveckling samt att barnets bästa ska komma i första rummet:

“States Parties shall use their best efforts to ensure recognition of the principle that both parents have common responsibilities for the upbringing and development of the child. Parents or, as the case may be, legal guardians, have the primary responsibility for the upbringing and development of the child. The best interests of the child will be their basic concern.” (United Nations Humans Rights, 1989)

2. Teori

För att förstå utvecklingen av föräldraförsäkringen och utformningen av föräldrapenningen kommer hjälp att tas av teoretiska verktyg för att analysera och kategorisera de idéer och argument som rör föräldraförsäkringen.

2.1 Strukturer

Föräldraförsäkringen studeras i denna studie som en formell institution. Formella institutioner avser lagar, regler och policyprogram som är en produkt av vårt politiska system. För att föräldraförsäkringen som policy ska kunna ses som en institution krävs att den innehåller regler i form av rättigheter och skyldigheter för olika delaktiga aktörer, i detta fall mellan stat och medborgare. Alla policys kan inte automatiskt betraktas som en institution. Det krävs att policyn skapar förväntningar bland medborgarna om att de under vissa förutsättningar kan få ut exempelvis föräldrapenning när denne är hemma och vårdar sina barn. Det krävs också att policyn är beständig över tiden för att den ska kunna nå upp till statusen institution (March & Olsen, 1989, s. 53 ff). March och Olsen menar även att hur policys är organiserade som institutioner spelar en stor roll för utfallet av den och genom att studera policys som institutioner så skapas en förståelse för stabilitet och förändring i det politiska livet. Policys är influerade av den institutionella strukturen den innefattas av, befintliga strukturer skapar och bibehåller en policys utveckling. Detta kan bidra till att förklara varför vissa institutioner har svårt att skapa förändring och bidra till stagnation snarare än förändring. (March & Olsen, 1989, s. 1,16) Genom att anta föräldraförsäkringen som en formell institution så kommer historieinstitutionalismen användas som teoretiskt perspektiv för att försöka förklara vad som ligger bakom den stagnation som kan uppfattas ligga bakom föräldraförsäkringen och den långsamma utveckling som skett sedan införandet 1974.

Historieinstitutionalismen förklarar policyprocesser och de förändringar som sker som trögflytande och tenderar att försvara och reproducera befintliga policymönster vilket kan bidra till långsamma förändringar eller rent av inga förändringar inom en institution. Genom att hålla sig till befintliga policymönster blir det svårt för institutioner att skapa stora förändringar, istället skapas nya förslag som bygger på befintliga förslag vilket skapar förändringar på marginalen istället för större förändringar. Detta fenomen benämns som spårbundenhet vilket betyder att grundläggande idéer och institutionella former har en viss tendens att fortgå i samma mönster som tidigare. Även varför institutioner förändras eller består

försöker begreppet spårbundenhet förklara. Institutioners utveckling ses genom det historieinstitutionella perspektivet som en försynt och långsam process. Således intresserar sig verksamma inom historieinstitutionalismen sig för långa tidsperioder för att kunna förklara institutioners uppkomst och fortlevnad och de förändringar som sker över tid (Pierson, 2004, s. 8 ff).

Formella institutioner är arenor för en samling av strukturer som definierar och försvarar värden, normer och intressen vilket leder till institutionell tröghet när dessa standards och strukturer inom institutionen starkt försvaras av aktörer inom institutioner (March & Olsen, 1989, s. 17 ff). Den historiska innebörden kommer från att tidigare händelser påverkar framtida händelser genom att institutioner är färgade av de val som tidigare gjorts vilket påverkar de aktörer och deras handlingsutrymme till tidigare händelser inom institutionen (Pierson, 2004, s. 95f). När institutioner, som föräldraförsäkringen, etablerats kommer de att leva sina egna liv och genom detta påverkar de omgivande människors sätt att både tänka och agera efter tidigare erfarenheter. Aktörer blir därmed starkt influerade av vad som tidigare gjorts och av befintliga strukturer vilket påverkar aktörernas nytänkande och förmåga att komma med nya idéer till den befintliga strukturen (Peters, Pierre & King, 2005, s. 1275 ff). Inom historieinstitutionalismen studeras också relationen mellan individer och institutioner där individen inom organisationer handlar i enlighet med institutionell påverkan (March & Olsen, 1989, s. 16 ff).

Kritik mot detta synsätt och för institutionalismen överlag är att de inte på ett tillfredsställande sätt lyckas förklara hur förändringar uppstår i vad de menar trögrörliga institutioner. Istället fokuseras på att förklara institutioners kontinuitet och hur institutioner tenderar att fortgå i samma mönster som tidigare (Pierson, 2004, s. 26f). Då historieinstitutionalismen har svårt att förklara förändringar anser vi inte den tillräcklig i sig självt för att besvara vår fråga i den här studien.

Det har skett små förändringar i föräldraförsäkringen, utvecklingen går åt rätt håll men utvecklingen går långsamt och vi vill ta reda på vilka idéer och argument som ger upphov till denna utveckling. Vi behöver ytterligare förklaringsfaktorer för att kartlägga och analysera vad som eventuellt gett upphov till förändringar och

institutionell stagnation inom föräldraförsäkringen och kommer därför även att se på betydelsen av idéer och aktörers påverkan på institutioner.

2.2 Idéer

Ett bidragande perspektiv till historieinstitutionalismen och dess brister i att förklara förändring är det så kallade idéperspektivet. Idéperspektivet lyfter fram idéers betydande faktor för att förklara institutionella förändringar. Vad som möjliggör för en förändringsprocess är idéer om att det i nuläget rådande läget inte är önskvärt. Idéer är av betydelse för förändring menar Schmidt och uppmärksammar de neoliberala idéer som påverkat omvandlingen av strukturen av ekonomin i många industriländer till förmån för förändringar av strukturerna för välfärd och arbete (Schmidt, 2002, s. 169 ff). Politiska aktörer använder sina idéer för att legitimera deras policyprogram och ge skäl för nya politiska initiativ och ger därmed en förklaring till politiska förändringar. Vidare förklarar Schmidt att den förändring som politiska idéer influerar till kan bidra med att överkomma den spårbundenhet och de institutionella hinder som historieinstitutionalismen betonar och ger upphov till varför institutioner kan stagnera eller utvecklas mycket långsamt. Här kan idéperspektivet komplettera historieinstitutionalismen för att förstå utvecklingen av jämställdhetsmålen i föräldraförsäkringen.

Det går även att se ett gemensamt synsätt mellan historieinstitutionalismen och idéperspektivet. Idéperspektivet menar att genom att titta på institutioner och institutionell förändring över ett längre perspektiv kan man visa att idéer när de har institutionaliserats, genom exempelvis ny lagstiftning, antas leva sitt egna liv, precis som historieinstitutionalismen betonar. Därmed kan tidigare idéer påverka de aktörer som kommer i kontakt med dem. Detta kan vara en bidragande förklaringsfaktor till varför policies utvecklas långsamt över tid då idéer påverkats av tidigare idéer. Denna process fortgår långt efter att en idé har institutionaliserats därför är det viktigt att studera institutioner över en längre period för att få kunskap om idéers betydelse för institutionell utveckling under längre perioder och i tider av stabilitet (Goldstein & Keohane, 1993, s. 12 ff). Idéperspektivet förklarar förändring på följande sätt: för att något ska förändras måste det finnas en idé om vad som inte fungerar och vad som kan bli bättre. Idéerna möjliggör i en sådan

situation en förändringsprocess av institutionen och idén förklarar då vilken inriktning förändringen ska ta (Blyth, 2002, s. 10 ff).

Kritik som tas upp mot idéperspektivet är att enbart idéer kan inte förklara varför förändringar tar fart utan idéer är istället i behov av aktörer för att få genomslag (Berman, 2001, s. 245). Idéer i sig självt är inte tillräckliga utan de behöver aktörer som tar till sig, tolkar och vidareförmedlar idéerna. Idéer som leder till policyskapande kan komma från vilket håll som helst men att skapa policy är inte en enskild idé eller aktörs handlingar utan ett samspel mellan dem (Kingdon, 2003, s. 71). Aktörernas position och hur aktörerna arbetar med idéerna är av vikt för spridningen av dem och detta motiverar även den enskilde aktörens betydelse. Varifrån idéer kommer ses inte som avgörande för vad de får för betydelse utan de klimat och omständigheter där de tas emot och bearbetas är av vikt att studera för att se vilka idéer som leder till förändring. Ett samspel inom institutioner mellan flera olika betydelsefulla faktorer (Kingdon, 2003, s. 72). Ytterligare kritik som kan riktats mot idéperspektivet är att idéer även kan leda till stagnation och alltså inte enbart till förändring. Idéer kan reproducera tidigare idéer och bidra till att utveckling och förändring avstannar (Goldstein & Keohane, 1993, s. 12 ff).

2.3 Aktörer

Oavsett om man vill förklara institutionell förändring eller stagnation med olika faktorer, såsom idéer, finns problemet att politiska institutioner inte förändras av sig själva även om det finns gott om idéer (Blyth, 2002, s. 11). Det måste finnas aktörer som fattar formella beslut. Med aktör menas här enskilda individer och kollektiva enheter, som exempelvis partier, med ett handlingsutrymme att agera inom institutioner. För att analysera en förändringsprocess är det viktigt att ha ett aktörsperspektiv som inkluderar både individer och organisationer då båda delar påverkar de förändringar som kan ske (Goldstein & Keohane, 1993, s. 4). Externa faktorer kan inte förklara på vilket sätt de kan komma att påverka institutionen utan bara att de kommer att påverka, nya situationer innebär att aktörer måste definiera situationen för att ta reda på vad situationen handlar om och vilka eventuella nya steg som bör tas (Blyth, 2002, s. 45). Aktörer skapar, tolkar, förkastar och vidareförmedlar idéer till politisk verklighet (Kingdon, 2003, s. 125). Därmed är

aktörer och deras idéer viktigt för att förstå institutionell förändring och för att idéer ska bli politisk verklighet. Detta leder till frågan om när och varför aktörer lyckas att ändra spelreglerna och även varför de misslyckas.

Kritik som riktats mot historieinstitutionalismen har handlat om att aktörer inte getts tillräckligt stort handlingsutrymme utan att aktörer istället styrs av rådande institutioner (Peters et al. 2005, s. 1289 ff). Försvarare av teorin menar dock att aktörer har möjlighet att handla och därmed att de kan förändra, men spelreglerna är däremot starkt normerande och inte helt enkla att förändra (Rothstein & Steinmo, 2002, s. 4 ff). Nyckeln till att förstå institutionella förändringar är att studera hur dessa idéer fått fäste hos politiska aktörer inom befintliga institutioner (Kingdon, 2003, s. 72).

2.4 Feminism

För att förklara de idéer och argument som cirkulerar i den debatt som råder kring jämställdhet och föräldraförsäkring kommer hjälp tas av den feministiska teorin. Feminismen är en maktteori som går ut på att samhället är uppdelat i de styrande, män, och de styrda, kvinnor. Inom feminismen är könsmaktsordning ett centralt begrepp som innebär att det finns en uppdelning mellan den offentliga och den privata sfären. Mäns erfarenhet och verksamhetsområden har betraktats som det offentliga medan kvinnors har betraktas som privata. Det bör tilläggas att de manliga attributen hittills värderats högre än de kvinnliga. Manlighet har blivit normen för hur individer ska betraktas i samhället generellt och i politiken specifikt (Lindvert, 2002, s. 23).

Den offentliga sfären uteslöt länge kvinnor, medan beteenden inom den privata sfären betraktades som något som låg utanför området för politiskt ingripande, familjerna hölls utanför den politiska dagordningen (Lindvert, 2002, s. 37). Hirdman förklarar systematiken av genusystemet (genusordning) och att det finns två principer att utgå ifrån (i) strävan efter att hålla isär könen och (ii) män och manlighet ses som normen medan kvinnor är det avvikande. Den främsta principen genom alla förändringar av manligt och kvinnligt är att samband mellan manligt och överordning alltid tenderar att bevaras (Nilsson, 2008, s. 38).

Liberalfeminism hör till en större gren av feministisk teori, och är kanske den gren som är mest allmänt känd. Kärnan i den liberalfeministiska kampen är att kvinnor ska åtnjuta samma grundläggande demokratiska friheter och rättigheter som män gör. De anser att kvinnors sämre position i samhället beror på att de tidigare uteslutits från politiska rättigheter och hindrats att delta i arbetslivet på samma villkor som männen har. Den kamp som liberalfeminister utkämpat historiskt har grundat sig i att kvinnor ska få utbilda sig, ha samma lagliga rättigheter som män, samt rätten att få delat i politiska val. De tror på att medel som uppfostran, utbildning och att påverka attityder fungerar för att upphäva kvinnors underordnade position. Liberalfeminister inriktar sig på att kvinnor ska få tillgång till den offentliga sfären på samma villkor som män (Gemzöe, 2013, s. 31). Kvinnan ska ses som en fullvärdig individ och medborgare. Under 1960-talet kom kvinnors kamp för jämlikhet i arbetsliv och politik att bidra till att liberalfeminismen fick ett uppsving (Gemzöe, 2013, s. 27). Liberalfeminismen utmärker sig när det kommer till synen på kön, de anser nämligen att kvinnor och män i grunden är lika, *idén om köns likhet*. De anser att båda könen delar en grundläggande mänsklig natur som kännetecknas av förnuftskapacitet. De menar att de kroppsliga skillnaderna mellan könen inte påverkar det essentiella i den mänskliga naturen. Likheten borgar för lika tillgång till medborgerliga rättigheter (Gemzöe, 2013, s. 38).

2.5 Teoretiskt ställningstagande

I denna studie kartläggs och analyseras olika aktörers bakomliggande idéer och argument samt dess påverkan i frågan om kvoterad föräldrapenning. Vilka förklaringsfaktorer som kan tänkas ligga bakom den långsamma utvecklingen av föräldraförsäkringen och varför den idag inte är helt kvoterad. Det är av stor vikt att samspel finns mellan strukturer, idéer, aktörer för att förändringar ska kunna ske och även för att förklara varför inte förändringar sker. Hur detta samspel fungerar finns det idag begränsad forskning om och genom denna studie vill vi bidra med att lägga ytterligare en pusselbit för att utveckla kunskaper kring hur samspelet mellan strukturer, idéer, aktörer inom institutioner kan leda till att institutioner förändras väldigt långsamt (Cedstrand, 2011, s. 17). Genom att fokusera på hur strukturer, idéer och aktörer påverkar politiskt beteende och institutionell förändring så fylls en

lucka som till exempel historieinstitutionalismen har fått kritik för att inte göra. Genom att fokusera på de argument som ligger bakom idéer, hur normer och kulturer identifieras kan idéperspektivet alltså bredda spektrumet för forskare (Berman, 2001, s. 244f). Fokus i den här studien kommer vara idéer och argument samt aktörers påverkan på föräldraförsäkringen och dess marginella förändringar. För att kunna kategorisera idéerna och argumenten kommer vi att ta hjälp av feminismen som kan bidra till att förklara och reda ut begrepp och olika synsätt inom debatten om föräldraförsäkringen. Dessa utvalda delar ur teoriaspekterna kommer vi att använda för att kunna kartlägga och analysera utifrån empirin.

3. Resultat

3.1 Politisk kontext

Folkpartiet har länge varit drivande i frågan om kvoterad föräldrapenning. Redan under 1960-70-tal var frågan aktuell. Det blev dock ingen kvotering just då. Familjen började ifrågasättas och partierna började istället betona vikten av den offentliga barnomsorgen (Parbring, 2002). En annan aspekt som påverkade utbyggnad av barnomsorg av det goda ekonomiska läge som rådde i landet under 1970-talet. Allt fler kvinnor behövdes i förvärvsarbetspositioner (Hinnfors, 1992, s. 40 ff). Staten skulle gå in och skapa jämställdhet. Under slutet av 1970-talet fördes åter debatten kring kvotering. Moderaterna tillsammans med Centerpartiet och kristdemokraterna var emot att staten skulle gå in och bestämma en sådan sak vilket avspeglar de idéer som ligger bakom deras ideologiska ståndpunkter och de använde sig av argument som betonade familjens valfrihet. Folkpartiet gick däremot en annan väg när de framförde sina idéer och argument och betonade istället vikten av jämställdhet och ställde sig för kvotering. De flesta partier ansåg dock att det var bättre att satsa på att driva opinion och upplysa männen om fördelarna med föräldraledighet. Socialdemokraterna var i regering och gjorde upplysning till sin linje under början av 1980-talet och då kan man säga att frågan om kvoterad föräldrapenning dog ut under ett par år (Parbring, 2002).

Debatten blåstes till liv igen under slutet 1980-tal då det fanns flera drivande feminister som ansåg att det inte räckte med attityd-förändringar då det handlar om

en fråga om makt mellan könen (Parbring, 2002). Bengt Westerberg var Folkpartiets partiledare under början av 1990-talet och han blev starkt påverkad av dessa feministiska idéer. Han blev särskilt påverkad av Yvonne Hirdmans genussystem med de två principerna: (i) strävan efter att hålla isär könen, (ii) män och manlighet ses som normen medan kvinnor är det avvikande (Nilsson, 2008, s. 38). Genom att kohandla med de övriga borgerliga partierna som ville införa ett vårdnadsbidrag fick Folkpartiet igenom den första så kallade pappamånaden 1995 (Parbring, 2002). 1990-talet innebar att den opinionsbildande verksamheten gick in i en mer intensiv fas. På både riksnivå och lokalnivå iscensattes kampanjer och insatser av bland annat myndigheter som Socialstyrelsen, lokala försäkringskassor och ABF-bolag. Styrmedlet kvotering har visat sig vara det styrmedel som satt tydligast spår i statistiken för uttag av föräldrapenning av män (SOU 2005:66). Om vi ser till dagens läge så råder det just nu en exceptionell "valkris" efter utgången av det val vi genomförde under hösten 2014 då regeringen Reinfeldt ersattes av en röd-grön regering Löfvén. Då Sverigedemokraterna (som gjorde sitt bästa valresultat hittills med 12,8 %) motsatte sig den budget som den nya regeringen lagt fram har det resulterat i att den så kallade "Decemberuppgörelsen" där Socialdemokraterna är i minoritetsregering och Alliansen är i opposition (Riksdagen, 2014). Om man ser till frågan om kvotering av föräldrapenning så råder det fortfarande delade meningar, men om regeringen Löfvén (DN/TT, 2014, 20 oktober) och Folkpartiet får bestämma så kommer det att införas en tredje pappamånad 2016 (af Bjur, 2014, 27 september).

3.2 Aktörer

3.2.1 *Moderaterna*

Moderaterna har sin historia i Allmänna Valmansförbundet som bildades år 1904. De bygger sin politik på frihet för individen. Rätten att få bestämma själv och att ansvara för egna val samt att respektera andra människors sätt att vara framhåller de som det viktigaste värdena. Frihet, trygghet och rättvisa samt att människor måste kunna ta det ansvar som följer av friheten (Moderaterna, 2013). Under sina år i riksdagen har Moderaterna suttit i regering tre gånger i borgerliga koalitioner, först var 1976 då en borgerlig koalition lyckades att bryta Socialdemokraternas långa tid

vid regeringsmakten. År 1991 bildades ytterligare en borgerlig koalitionsregering och moderaten Carl Bildt utsågs till statsminister. Alliansen bildas som vi nämnt ovan 2004 tillsammans med de borgerliga partierna Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna och 2006 lyckades Alliansen vinna valet och regerade under 2006-2014 (Moderaterna 1, 2014). År 2006 titulerade partiet sig för “Nya Moderaterna, ett parti med mål om att alltid fortsätta förändras och utvecklas” (Moderaterna 2, 2014). Från början var partiet mer konservativt och nationalistiskt men successivt har alltmer liberala och internationalistiska idéer tagit form. Moderaternas ideologi är idag en förening av en konservativ samhällsyn och liberala idéer, de präglas av behovet av kontinuitet, visionen om det öppna samhället och den enskilde människans valfrihet. Deras hjärtefrågor är sänkta skatter och ökad valfrihet, samt att öka jobben (Moderaterna 1, 2014).

3.2.2 *Folkpartiet*

Folkpartiet grundades 1936 och de menar att de är Sveriges liberala parti. De bygger sin politik på idéer och menar att det är genom människors idéer, företagsamhet och ansvar för varandra som samhällen utvecklas och blomstrar. Att värna om individens behov står i centrum och respekt för individens rättigheter och valfrihet. År 1976-82 medverkar Folkpartiet i fyra regeringar, 1976 samt 1979 i en borgerlig trepartiregering, 1980 tillsammans med Centerpartiet. Viktiga reformer som Folkpartiet drivit igenom är bland annat att stärkt grundlagsskydd för medborgerliga rättigheter, jämställdhetslag och femte semestervecka. År 1983 blir Bengt Westerberg partiledare och var starkt drivande i frågor som rör föräldraförsäkringen. Mellan åren 1991-94 deltar Folkpartiet i en borgerlig fyrpartiregering. År 2004 ingår Folkpartiet i Alliansen, tillsammans med de borgerliga partierna Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna. Alliansen vinner riksdagsvalet 2006 och 2007 blir Jan Björklund partiledare. Folkpartiets politiska åsikter hålls samman av en helhetssyn – liberalismen, där respekten för den enskilda människan är utgångspunkten. Folkpartiets mål för sin politik är att var och en ska ha frihet och möjlighet att förverkliga sina drömmar om ett gott liv. Politiken ska riva hinder och skapa förutsättningar och inte bestämma hur människor ska leva sina liv (Folkpartiet 1, 2014).

3.3 Idéer

Här kategoriseras de idéer som ligger bakom partiernas idéer kring jämställdhet och föräldraförsäkringen.

3.3.1 *Moderaterna*

Moderaterna är inget feministiskt parti, utan de anser att det är en beteckning som de valt att inte använda sig av. De ställer sig alltså inte bakom de feministiska idéerna. De säger dock att det givetvis finns enskilda moderata medlemmar och företrädare som kallar sig feminister men att dem som parti inte utgår från feminismen som ideologi (“Väljarkontakter”, personlig kommunikation genom e-post, 16 december 2014). Moderaterna har i sin politik som idé att alla människor är lika mycket värda. De säger att de arbetar för ett öppet samhälle som inkluderar alla och där människor kan känna trygghet, tillit och förverkliga sina ambitioner oavsett bakgrund, funktionsnedsättning, religion, etnicitet, ålder, sexuell läggning eller kön. De vill motverka alla former av diskriminering då det är ett hinder mot det öppna och inkluderande samhälle som dem eftersträvar. De argumenterar för att jämställdhet är ett allmänintresse och att ett jämställt samhälle är till fördel för alla i samhället (Moderaterna 3, 2014). “Väljarkontakter” (personlig kommunikation genom e-post, 16 december 2014) definierar begreppet jämställdhet så här:

“För oss moderater innebär jämställdhet frihet, nämligen friheten för kvinnor (och män) att själva bestämma hur deras liv ska se ut. Ingen människas liv ska behöva bestämmas av omvärldens förväntningar och av traditionella könsroller. Ingen ska behöva känna pressen att vara det ena eller det andra. Men vi anser att man inte kan ändra människors värderingar och attityder genom politiska beslut. Däremot ska vi ge människor själva möjlighet att ändra sina attityder och att kunna leva sina liv som självständiga individer. Varje enskild människa skapar bäst sitt liv själv.”

Moderaterna har inga förslag på att kvotera föräldrapenningen fullt ut utan vill att föräldrarna i hög grad själva ska kunna välja hur man till exempel vill ta ut sin föräldraledighet. I detta sammanhang vill moderaterna exempelvis inte införa en tredje pappamånad utan ser hellre andra incitament för att pappor ska ta ut mer

föräldraledighet, exempelvis genom jämställdhetsbonusen. Moderaterna menar att genom att göra det mer lönsamt att dela på föräldraskapet jämnas de ekonomiska trösklarna för ett jämställt föräldraskap. Svenska pappor tar i dag ut nästan dubbelt så många föräldradagar som för tio år sedan och detta anser Moderaterna är glädjande och visar att utvecklingen går åt rätt håll. Stimulans och morötter är alltid bättre än piska och statliga pekpinningar menar Moderaterna. För att förbättra jämställdheten vill Moderaterna förbättra jämställdhetsbonusen, de vill skapa en väl utbyggd barnomsorg som ska finnas tillgänglig dygnets alla timmar. De vill också skapa möjligheter för fler medborgare att kunna gå upp i arbetstid samt skapa möjligheter för att fler ska ha råd med hemhjälp och städhjälp för att underlätta livet när individen vill förvärvsarbeta (Nordmark & Kinberg Batra, 2013, 16 november)

3.3.2 *Folkpartiet*

Natalia Rylander, politisk sekreterare Folkpartiet (personlig kommunikation via e-post, 15 december 2014) förtydligar Folkpartiets idéer kring föräldraförsäkringen:

“I ett jämställt samhälle måste det vara möjligt att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller företagande. Föräldraförsäkringen ska tydligare stimulera vårdnadshavare att dela på föräldraledigheten genom en jämställdhetsbonus och ytterligare en öronmärkt månad åt vardera föräldern. Föräldraförsäkringen ska göra det möjligt för föräldrar att stanna hemma utan alltför stort ekonomiskt bortfall. Taket i inkomstbortfallsskyddet ska därför ligga tillräckligt högt för att omfatta den breda majoriteten löntagare och företagare.”

Folkpartiet är ett feministiskt parti och ställer sig bakom de feministiska idéerna. De anser att jämställdhet inte är en fråga om tyckande utan en fråga om kunskap. Folkpartiet vill ha “feminism utan socialism”. Natalia Rylander, politisk sekreterare Folkpartiet (personlig kommunikation via e-post, 15 december 2014) förklarar Folkpartiets inställning till feminism:

“Liberal feminism handlar om kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det liberala uppdraget går ut på att frigöra individen från de begränsningar som bristande jämställdhet innebär, och bekämpa de attityder

och föreställningar som ligger bakom.”

De arbetar i sitt jämställdhetsarbete mot att stänga lönegapet mellan kvinnor och män, och vill bekämpa all lönediskriminering och de vill att det ska finnas bättre möjlighet till lönekarriär i kvalificerade kvinnodominerade yrken som lärare och sjuksköterskor. Folkpartiet är starkt drivande i frågor som rör föräldraförsäkringen och vill att den ska bli mer jämställd. Som förslag vill de öronmärka ytterligare en månad åt vardera förälder (Folkpartiet 2, 2014).

3.4 Argument

Här kommer de argument som ligger bakom partiernas idéer kring utformandet av föräldrapenningen att kategoriseras. Kategorisering sker efter årtal. Fokus ligger på motioner, propositioner och uttalanden.

3.4.1 *Moderaterna inför första pappamånaden*

1994 kom Motion 1993/94:A42, en motion från Moderaterna som behandlar frågan om föräldrapenning, jämställdhet, vårdnadsbidrag och en pappamånad. De anser i motionen att införandet av en pappamånad i så fall ska ses som en komponent i en familjepolitisk uppgörelse, där vårdnadsbidraget är den stora delen. De vill inte gå med på införandet av en pappamånad om de inte får igenom sitt vårdnadsbidrag. I motionen argumenterar de för att förslaget om införandet av en pappamånad helt går emot deras ideologi:

“Moderata samlingspartiet avvisade på sin partistämman i november 1993 tankarna på en så kallad pappamånad. Skälet till detta är att det tvång som en pappamånad innebär strider mot moderat ideologi och inte tilltror människor att själva kunna råda över arbetsfördelningen inom familjen.” (Motion 1993/94:A42).

Argumenten kommer fram tydligt i ett anförande från Moderaternas partisekreterare Gunnar Hökmark, vid inledningen av partistämmans behandling av förslaget till nytt handlingsprogram den 19 november 1993 i Sollentuna. Hökmark använder sig av orden *frihet*, *valfrihet* och *ansvar* flertalet gånger, bland annat när

han argumenterar mot att införa en pappamånad:

“Det är i friheten som gemenskaper människor emellan kan växa sig starka. Vi har som människor ett ansvar för varandra som vi aldrig kan fly. Men det kan bara fullt ut utövas under frihet. Därför anvisar vi en politik för sänkta skatter, valfrihet för familjen och beslut som fattas i hemmet. Därför vill vi inte ha offentligt reglerade månadsppor, lika lite som vi vill ha månadsammor. Och vi vill inte ha mammaförbud de sista månaderna av föräldraförsäkringen, lika lite som vi vill ha pappaförbud.”

Hans ståndpunkt är att moderaterna vill se att mammor och pappor tar sin roll som föräldrar, som en roll för hela livet. De ska känna ansvar varje dag för sina barn, och detta ansvar känner dem för att dem har friheten att göra det (Hökmark, 1993, 19 november).

Det kom en ny motion angående föräldrapenning från Moderaterna 1995. I motionen framför dem att i och med den nya regleringen med pappamånaden innebär det att staten går in och genom politiska beslut styr människors liv på områden, där den politiska styrningen inte är nödvändig. De säger att hela lagstiftningen initierats av en relativt liten grupp som genom lagstiftning vill *ändra folks beteende*. De trycker också på att ett vårdnadsbidrag ger hushållen en flexibilitet och en valfrihet som en pappamånad inte gör. De anser att införandet av en pappamånad är en kompromiss och att:

“Politiska kompromisser får i vissa fall en utformning som ger upphov till stor inkonsekvens. När sedan de delar av kompromissen genom ändrade majoritetsförhållanden i riksdagen avskaffas kan det inte finnas någon intellektuellt godtagbar anledning att stå kvar vid beslut som går emot några av de grundläggande värderingar jag representerar.” (Motion 1994/95:Sf227)

3.4.2 *Folkpartiet inför första pappamånaden*

Folkpartiet har varit drivande i frågan och det märks på utbudet av motioner som Folkpartiet lagt in. Första gången som Folkpartiet tar upp “pappamånad” är med eldsjälens Bengt Westerberg i Motion 1989/90:A802. Han beskriver där att den

förlängda föräldraförsäkringen som diskuterades vid den tiden kan bli en kvinnofälla. Ju längre tid kvinnor är borta från arbetet desto svårare får de att komma igen. Männerna måste stimuleras att utnyttja ledigheten. Pappaledigheten vid barns födelse bör stegvis byggas ut till en pappamånad. Folkpartiet anser att staten som arbetsgivare har ett särskilt ansvar att stimulera män att ta föräldraledigt.

Ytterligare en motion angående föräldrapenning kom 1992, där de argumenterar för att de inte är helt främmande för att någon form av kvotering kan bli nödvändig men tror i första hand på positiva åtgärder för att stimulera. De anser att tio dagars ledighet som nyblivna pappor har rätt till är ett exempel på en positiv åtgärd. Folkpartiet har tidigare föreslagit att den bör byggas ut till tjugo dagar och att det finns skäl att i samband med en förändring av familjestödet överväga att införa en pappamånad som kan användas mer flexibelt under förskoletiden (Motion 1991/92:A817).

Hösten 1993 samlades Folkpartiet till landsmöte. Redan under detta möte förslags det att man skulle införa tre pappamånader. Partiets jämställdhetsgrupps rapport om jämställdhet förelades stämman, innehöll en grundlig genomgång av alla de samhällsområden som kan tänkas ha beröring med jämställdhet. Förutom slutsatser som att generell välfärdspolitik med i huvudsak offentlig finansiering måste bibehållas, kommer man här fram till att hela tre månader i föräldraförsäkringen bör bli i princip icke överlåtelsebara (Haage, 1994).

Motion 1992/93:So247 som kom 1993 argumenterar att pappans roll har genomgått en förändring de senaste decennierna och att pappaledighet är inte det enda sättet för män att ta detta ökade ansvar, men det är en viktig väg. Deras slutsats är att:

“En förändring av mansrollen är en mycket viktig förutsättning för framsteg på jämställdhetsområdet. Männerna bör ta ett större ansvar för sina barn, hem och hushåll. För många män skulle detta innebära att de gavs större reella möjligheter att få närmare kontakt med barnen utan att behöva hämmas av fördomar eller gruppsyck. Alltför många män upptäcker i dag, alltför sent, att

de gått miste om att nära följa sina barns uppväxt.”

De använder sig också av argumentet att det är för barnets bästa. För barnen är det viktigt att tidigt få en nära kontakt med sina föräldrar, både pappa och mamma. De trycker också på argumentet att jämställdhet inte är en kvinnofråga, männen måste vara med i debatten. Deras förslag på förbättring:

“Vår önskan är att reformen kunde byggas ut till en hel pappamånad. I ett första steg föreslår vi därför att ledigheten byggs ut från 10 till 20 dagar genom omfördelning inom föräldraförsäkringen. Vi vill på detta sätt bygga vidare på en lyckad reform. Förhoppningsvis är det också en väg att locka fler män att ta ut en större del också av föräldraledigheten. Pappan bör inte vara låst att ta ut alla dagarna vid barnets födelse, utan bör ha rätt att disponera dem under hela den tid föräldraförsäkringen gäller.”

Då ett viktigt mål i jämställdhetspolitiken är att underlätta för både kvinnor och män att kombinera förvärvsarbete med föräldraskap är en ökad pappaledighet särskilt viktig i det perspektivet, det är viktigt att uppmuntra pappor att vara hemma (Motion 1992/93:So247). Motion 1992/93:So608 tar även den upp att jämställdhet mellan kvinnor och män är oupplösligt förenad med familjepolitiken. De tar upp samma argument som motionen innan, vikten av att uppmuntra pappan att ta mer ansvar, samt att arbetsgivarna ska bli mer uppmuntrande när deras manliga anställda tar föräldraledigt. De tar återigen upp vikten av barnets bästa, barnet ska ha tillgång till båda sina föräldrar, samt vikten av väl utbyggd barnomsorg för att man ska kunna återgå till förvärvsarbete (Motion 1992/93:So608). År 1994 kom ännu en motion, där könsrollernas förväntningar tas upp:

“Kärnan i liberalismen är att var och en skall ha möjlighet att bestämma över sitt liv så länge det inte skadar andra. Liberaler vill undanröja hinder som fördomar och stereotypa förväntningar skapar. Könsrollerna snärjer oss i mönster där vi egentligen inte hör hemma. Det är bara i ett jämställt samhälle som vi kan få rätten att vara olika. Det är bara där som vi kan ta vara på alla människors individualitet, initiativkraft och vilja att ta ansvar. Könsfördomar leder till likriktning, jämställdhet bidrar till frigörelse och gör det möjligt för

både män och kvinnor att utveckla alla sidor av sin personlighet.” (Motion 1993/94:A813)

Folkpartiet menar att Sverige fortfarande är ett manssamhälle när det gäller makt och inflytande i sfärerna arbetsmarknad, ekonomi, medier och universitet. Ytterligare en motion kom 1994 angående införandet av pappamånad. Motionen innehåller förslag om att införa en pappamånad för att stimulera uttaget. Skälen de framför följer den tidigare linjen om att det är för barnets bästa och för jämställdhetens bästa då löneskillnader påverkas av att mamman är hemma längre tid (Motion 1993/94:Sf267).

I maj 1994 antog riksdagen jämställdhetspropositionen "Delad makt - delat ansvar". Införandet av första pappamånaden skedde 1995 och det var då en Socialdemokratisk regering. Socialdemokraterna som för övrigt direkt tog bort det vårdnadsbidrag som moderaterna införde under 1994 (Prop. 1994/1995:61).

3.4.3 *Moderaterna inför andra pappamånaden*

År 2000 kom en motion som innehöll argumenten om att Sverige behöver en jämställdhetspolitik som utgår från människors lika värde och individens rätt att betraktas just som individ:

“Sverige behöver hiva ut den kollektivistiska, klasskampsinfluerade vänsterretoriken och ersätta den med en liberal jämställdhetssyn, baserad på att ingen skall särbehandlas negativt på grund av sitt kön.” (Motion 1999/2000:A802)

År 2001 kom nästa motion, där återigen den ökade friheten tas upp som ett starkt argument för att familjen ska få bestämma över sin egen situation. De säger att den svenska familjen är omgärdad av detaljregleringar och understöd, vilket inskränker föräldrarnas möjlighet att utforma sina barns uppväxt på det sätt som de finner vara bäst (Motion 2000/01:Sf10). Sedan kom en motion 2002 där Moderaterna vill begränsa föräldraförsäkringen till 360 dagar. De motsatte sig en ”extra pappamånaden” då dessa förslag minskar föräldrarnas möjlighet att själva styra sina familjers liv (Motion 2001/02:Sf401). Det kom ännu en motion 2002 som var av

skarpare ton. De menar att den aktuella frågan kring föräldraförsäkringen är inte bara av ekonomisk natur utan rör även individers val och rätt till självbestämmande. Vad gäller föräldraförsäkringen så måste det vara upp till varje familj att bestämma hur de vill dela på ledigheten. Barnen är föräldrarnas gemensamma åtagande varför föräldraledigheten bör vara gemensam, det vill säga att familjen förfogar över ledighetsfördelningen (Motion 2001/02:Sf249). År 2003 kom nästa motion inom samma område, där de helt motsätter sig regeringens förslag att införa en extra ”pappamånad” i föräldraförsäkringen samt vill att den nuvarande pappamånaden skall få användas av den förälder familjen själv bestämmer (Motion 2002/03:Fi231).

År 2004 kom en motion med ett innehåll som var fokuserat på könsrollerna. De menar att deras jämställdhetsideal är frihet för alla individer:

“Kvinnors och mäns liv skall inte bestämmas av traditionella könsroller. Ingen skall behöva känna ett tvång att vara det ena eller det andra beroende på förväntningar som omvärlden har. Varje individ har rätt att själv skapa sitt livsprojekt. Frihet ger jämställdhet – för alla.”

De säger att föräldraförsäkringen är normgivande på samma sätt – den gör det acceptabelt för pappor – och mammor – att skylla på ekonomin och att mamman därför stannar hemma utan diskussion. Det säger att det är en oacceptabel ordning, de vill föra en politik som bidrar till att självständiga kvinnor och män kan forma sin tillvaro efter eget huvud (Motion 2003/04:A258). År 2006 kom en motion som ännu en gång tar upp att de inte tror på att kvotering ska öka jämställdheten. De anser att föräldraförsäkringen är till för att ge familjen möjlighet att ta hand om sina gemensamma barn. De menar att det ytterst måste vara familjens beslut att bestämma hur deras små barn bäst tas om hand och att med kvotering låsa en eller flera variabler skulle göra vardagen än mer komplicerad för småbarnsföräldrar. De tar däremot upp att det finns starka skäl för en politik som tydligt uppmuntrar pappor att ta större ansvar för sina små barn (Motion 2005/06:Fi240).

3.4.4 *Folkpartiet inför andra pappamånaden*

I en motion från Folkpartiet som kom 2002, förklarar dem hur de ser på

strukturerna som finns:

“Nyckeln till hela lönen och makten i arbetsliv och politik ligger ofta i delat ansvar för barnen. Orsak blir verkan. Löneskillnaderna består så länge löneskillnaderna mellan män och kvinnor bidrar till att det oftast blir kvinnan som stannar hemma en större del av föräldraledigheten. Och framför allt att såväl kvinnor som män bedöms efter dessa strukturella normer, inte sitt individuella handlande. Detta mönster måste brytas.”

De anser att med hjälp av föräldraförsäkringen kan mönstren brytas, föräldraledigheten måste göras mer attraktiv att dela. De klargör sin ståndpunkt i frågan om kvotering, Folkpartiet vill ha kvar den del av föräldraförsäkringen som är “öronmärkt” för pappan (Motion 2001/02:Fi39). I Motion 2001/02:A229 klargör dem att pappamånaden är en viktig signal till landets arbetsgivare: både kvinnor och män har rätt att stanna hemma hos sina barn. Dessutom har barnet rätt till båda sina föräldrar, detta är ett argument som dem tagit upp tidigare. Folkpartiet tar även upp att det ser som positivt för jämställdheten att införa en jämställdhetsbonus, som innebär att det föräldrapar som delar mer på ledigheten får höjd ersättning för ”den delade delen”. De talar även om den roll som könsrollerna spelar:

“Könsrollerna måste brytas underifrån och med praktisk handling. Vi måste ge människor instrument att själva kunna bestämma. Vem som stannar hemma med barnen är också ett ekonomiskt beslut. Löneskillnaderna mellan män och kvinnor leder till att det oftast blir kvinnan som stannar hemma en större del av tiden. Detta leder i sin tur till att kvinnolönerna dras ner. Detta mönster måste brytas.” (Motion 2001/02:A229)

I Motion 2002/03:Sf254 framhåller Folkpartiet att den enda vägen att gå för att öka jämställdheten är en kvoterad föräldraförsäkring. Det räcker inte att erbjuda stimulans genom exempelvis högre premie, för pappan att stanna hemma. Statistiken visar att det inte stämmer i verkligheten, och att det är i de familjer där man förlorar mest på att papporna är hemma som det är vanligast att mannen väljer att vara hemma.

3.4.5 *Moderaternas ståndpunkt idag*

I motionerna 2014/15:646, 2013/14:Sf310 och 2012/13:Sf255 från åren 2013-2014 anser moderaterna att det i den politiska debatten helt saknas principdiskussion om vilken rätt staten har att ingripa i angelägenheter som borde vara förbehållna föräldrarna. Lika lite som de vill detaljstyra valet av arbetstid vill de inte styra hur många dagar varje förälder skall vara hemma med sina barn. De anser att det ska vara helt upp till föräldrarna att lägga upp sin lediga tid med barnen, det ska inte påtvingas från staten:

“Staten skall ägna sig åt att skapa lika rättigheter, inte fördela utfallet. Av denna anledning skall de öronmärkta dagarna i föräldraförsäkringen avskaffas.”

3.4.6 *Folkpartiets ståndpunkt idag*

Den andra pappamånaden som infördes 2002 har gjort skillnad. Folkpartiet anser att månader bör knytas till vardera vårdnadshavare, en tredjedel av tiden vardera samt att den kvarvarande tredjedelen delas mellan föräldrarna efter förmåga. Vidare så tar det upp förslaget om att taket bör höjas. Det skulle innebära att det ekonomiska avbräck som många familjer får när pappan är hemma i stället för mamman därför att han tjänar i genomsnitt 20-30 procent mer än hon helt försvinner. Dessutom skulle det göra att de värderingar som sägs ligga till grund för att arbetsgivare hellre anställer unga män än unga kvinnor (som potentiellt ”snart blir föräldralediga”) uttraderas (Motion 2012/13:Sf292).

4. Slutsats

Syftet med denna studie var att kartlägga och analysera de dominerande idéer och argument som Moderaterna och Folkpartiet använder sig av i debatten om en kvoterad föräldrapenning. Vi ställde oss frågande till varför vi inte har en helt kvoterad föräldrapenning och använde oss av frågeställningen “vilka idéer och argument använder sig Moderaterna och Folkpartiet av när de argumenterar för och emot en kvoterad föräldrapenning?”. I materialet framgår att föräldraförsäkringen som institution har varit trögrörlig som March och Olsen påpekar, trots att aktörer

har starka åsikter om föräldrapenningens utformning. Debatten har kommit att handla om vikten av valfrihet vilket vi har sett inte gynnat utvecklingen mot ett mer jämställt uttag. Pierson tar upp att institutioner har en viss tendens att fortgå i samma mönster som tidigare, spårbundenhet, och detta kan även ses i föräldraförsäkringen. En viss spårbundenhet kan ligga till grund för att utvecklingen har gått mycket långsamt, bortsett från de åren där kvotering införts. Detta påvisar att historieinstitutionalismen har en poäng i sina argument att institutioner påverkas starkt av sin historia. Utifrån det material som tagits del av kan ses att texter i motioner har en tendens att återkomma i flera motioner vilket även det kan påvisa att förändringar endast görs på marginalen. Partierna använder sig av samma dokument i de olika motionerna men de lägger till och ändrar vissa stycken.

Något som definitivt ses över tid är att samma problem diskuteras år efter år. Det som problematiserades 1974 diskuteras även idag, 40 år senare! Det påvisar att föräldraförsäkringen som institution inte lyckats förändra de problem som den har haft som mål att göra. Utvecklingen har inte gått i önskvärd takt men i rätt riktning.

Resultaten av införanden av pappamånader har gett störst effekt över tid vilket tyder på att förändringar av institutionen är möjlig men fokus på begreppet valfrihet och familjens autonomi har begränsat och skapat en svårforcerad barriär för utvecklingen mot ett mer jämställt uttag. De idéer och argument som Moderaterna hållit sig till, valfrihet och familjens rätt att själva bestämma, har bidragit till att hämma utvecklingen av föräldrapenningen mot ett mer jämställt uttag. Detta är även den idén som dominerat redan från införandet av föräldraförsäkringen. Frågan är då om det är tack vare Folkpartiet och deras starka engagemang som utvecklingen trots allt gått framåt. De har genom sina handlingar visat att de går emot valfrihet för att främja idén om jämställdhet. Det krävs starka aktörer för att få igenom förändringar menar Goldstein och Keohane, även starka idéer för att bidra till institutionell spårbundenhet som tas upp av Schmidt. Föräldraförsäkringen är en trögrörlig institution och historieinstitutionalismen är en stark förklaringsfaktor till varför inte fler förändringar har bidragit till ett jämnare uttag av föräldrapenningen.

Idéperspektivet som Blyth berör, framhäver att idéer uppkommer då rådande situation inte är önskvärd och på så sätt skapas förändringar. Valfrihet har varit den dominerade idén kring hur föräldraförsäkringen utformats och på så sätt kan vi se att det rådande i det perspektivet varit önskvärt och inte gett upphov till någon förändring. Folkpartiet har däremot tagit jämställdhet i försvar och menat att det rådande inte varit önskvärt för att uppfylla målet om ett jämnare uttag. De har därmed lyckats genomföra en förändring när de genom idén om jämställdhet lyckades införa den första pappamånaden. Idén om valfrihet kan vi se stått i vägen för att utvecklingen av uttaget ska bli mer jämställt. Folkpartiet driver frågan om jämställdhet och de har bidragit till att öppna upp och förändra synen på utvecklingen av föräldrapenningen. De har även bidragit till att vi idag har en delvis kvoterad föräldrapenning. Deras ihärdighet och en stark eldsjäl i form av Bengt Westberg har bidragit till att förändringar kunnat slå igenom den spårbundenhet som föräldraförsäkringen lider av. Moderaterna argumenterar utifrån idén om individens fria val. Folkpartiet däremot ställer sig inte främmande till att staten ska gå in och reglera uttaget för att uppnå jämställdhet och argumenterar för vikten av jämställdhet för hela samhället. Trots att utgångspunkten i deras ideologier utgår från liknande ståndpunkter så är det intressant att de tycker så olika kring utformningen av föräldrapenningen.

Vi kan se att det finns liberalfeministiska drag i de svar vi fått från Moderaternas "Väljarkontakt" när det kommer till att definiera begreppet jämställdhet. En skillnad är att Moderaterna inte tror på användandet av politiska beslut för att förändra attityder kring jämställdhet, vilket liberalfeministerna tror. En likhet som Moderaterna har med liberalfeminismen är att de båda talar om lika tillgång till medborgerliga rättigheter, de gör ingen uppdelningen mellan könen. De anser att båda könen delar en grundläggande mänsklig natur och likheten borgar för lika tillgångar. Folkpartiet framhåller sig själva som liberalfeminister och det framgår även i deras idéer kring begreppet jämställdhet där de pratar om kvinnor och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt.

Båda partierna använder sig av samma ord när de förklarar vad jämställdhet betyder för dem, *lika rätt till frihet, ansvar och makt*. Argumentationen i Moderaternas

motioner gällande kvoterade månader anser de att det går helt emot deras ideologi att kvotera. Det strider mot tilltron till att människan kan råda över arbetsfördelningen inom familjen själv, att det strider mot den valfrihet som dem värnar om. Där kan vi se att de håller samma linje i vad de säger att de gör och vad de faktiskt gör när de lägger fram motioner och argumenterar för deras politiska ståndpunkter. Folkpartiet däremot som står för en liberal politik men ändå är för kvotering håller tillbaka den liberala grundtanken om valfrihet för individen när de argumenterar för kvotering. De anser att staten har ett särskilt ansvar att stimulera män att ta ut föräldraledighet och de använder också argumentet att det är för barnens bästa att kvotera föräldrapenningen. Efter kartläggning och analys av partiernas idéer och argument så framkommer det att deras ståndpunkter i många fall i frågan om kvoterad föräldrapenning motverkar varandra. De har dock vid tillfällena av kohandel lyckats enas och på så sätt lyckats samarbeta i frågan vilket lett till ett mer jämställt uttag.

5. Diskussion

Efter 40 års utveckling av föräldraförsäkringen i stort så har utvecklingen inte kommit längre än att 24,8 % av föräldrapenningen tas ut av män. Målet har varit ett jämställt uttag och det kan tyckas att utvecklingen borde ha kommit längre än så här under dessa år då debatten i princip ser ut på samma sätt som vid införandet 1974. Det är förvånande att debatten inte kommit vidare från att handla om valfrihet, då valfrihet inte visat sig leda till ett jämnare uttag utifrån vad vi kan utläsa när vi kartlagt och analyserat vårt material.

Vi trodde när vi började vår studie att den feministiska debatt som idag finns är något som tillkommit på senare år i och med att partier mer och mer öppnat upp för feministiska idéer och argument men vi ser nu att detta inte är en ny debatt. Det gör att vi ställer oss frågan till om de idéer och argument som prioriterats i debatten så som valfrihet är vägen till ett jämnare uttag? Debatten som bland annat handlat om obetalt hemarbete, ojämställda löner och ojämställdhet har funnits sedan innan införandet av en föräldrapenning men ändå är det precis samma sak som diskuteras idag. Det får konsekvenser för hela samhället då det fortfarande råder ojämställdhet

mellan kvinnor och män. Att kvinnor och män idag inte är helt jämställda kan vi se genom att kvinnor fortfarande tar ut den större delen av föräldrapenningen.

Avslutningsvis kan vi se att föräldrapenningen inte är kvoterad mycket på grund av gamla strukturer som lever kvar i arbetet, debatten kring valfrihet och att staten inte ska lägga sig i hur familjen ska fördela arbetet inom hushållet. Valfrihet kontra kvotering har vi sett är svårt att kombinera och kanske är det därför föräldraförsäkringen som policy har svårt att förändras i tider av stabilitet. Utvecklingen som den ser ut idag går mot ytterligare en tredje pappamånad, möjligen är trenden att partierna inser att valfrihet inte räcker för att göra jämställda val inom familjerna. Kanske borde idén om barnens bästa ta mer plats i partiernas argument. Således återstår att se huruvida partier vågar ta nya vägar för att uppnå ökad jämställdhet inom föräldrapenningen oavsett tider av stabilitet.

6. Referenslista

Avhandlingar

Cedstrand, Sofie. (2011). Från idé till politisk verklighet. Föräldrapolitiken i Sverige och Danmark. (Doctoral thesis). Förvaltningshögskolan, Göteborgs Universitet, Göteborg.

Hinnfors, Jonas. (1992). *Familjepolitik, samhällsförändringar och partistrategier 1960-1990*. (Doctoral thesis). Statskunskap, Göteborgs Universitet, Göteborg.

Nilsson, Micael. (2008). *Genusregim i förändring, Jämställdhet och makt i kommunal politik mellan åren 1970 och 2006*. Linköping: Inst. för studier av samhällsutveckling och kultur.

Bildkällor

Försäkringskassan. (2014). *Försäkringskassan Socialförsäkringen i siffror 2014*.

Hämtad: 2014-12-20, tillgänglig:

https://www.forsakringskassan.se/wps/portal/statistik/publikationer/socialforsakring_en_i_siffror

Dagstidningar

af Bjur, Thomas (FP). (2014, 27 september). Dags för FP och S att införa tredje pappamånad. *Svenska Dagbladet*. Hämtat 2014-12-17, tillgänglig:

http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/dags-for-fp-och-s-att-infora-tredje-pappamanad_3958366.svd

DN/TT. (2014 20 oktober). Tredje pappamånad 2016. *Dagens Nyheter*. Hämtat 2014-12-17, tillgänglig: <http://www.dn.se/nyheter/politik/tredje-pappamanad-ar-2016/>

Nordmark, Eva & Kinberg Batra, Anna. (2013, 16 november). Debatt: Dags för mer jämställd föräldraförsäkring. *Dagens Industri*, Hämtat 2014-12-16, tillgänglig: <http://www.di.se/artiklar/2013/11/16/debatt-dags-for-mer-jamstalld->

[foraldrarforsakring/](#)

Teodorescu, Alice. (2014, 4 augusti). Leka dockskåp hos grannen. *Svenska dagbladet*. Hämtat 2015-01-05, tillgänglig:

http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/fp-for-minskad-valfrihet-och-egenmakt_3797984.svd

Internet

Alliansen. (2014). *Historik*. Hämtat 2014-12-12, tillgänglig:

<http://www.alliansen.se/om-alliansen/historik/>

Folkpartiet 1. (2014). *Historia*. Hämtat 2014-12-15, tillgänglig:

<http://www.folkpartiet.se/politik/liberalism/liberalismens-rotter/svensk-liberalism-ar-for-ar/>

Folkpartiet 2. (2014). *Jämställdhet*. Hämtat 2014-12-12, tillgänglig:

<http://www.folkpartiet.se/politik/hjartefragor/jamstalldhet/>

Försäkringskassan. (2014). *Andel nettodagar med föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning för vård av barn efter kommun, kvinnor*. Hämtat 2014-12-08, tillgänglig:

<http://www.forsakringskassan.se/statistik/barnochfamilj/foraldrapenning/nettokvinnor/>

Haage, Fredrik. (1994). *Vart går Folkpartiet?* Stockholm, Timbro Nr 5, 1994.

Hämtat 2014-12-15, tillgänglig:

<http://www.timbro.se/bokhandel/rapport/fulltext/r594.htm>

Höökmark, Gunnar. (1996). *Nytt partiprogram- Anförande inför partistämman 1993*. Hämtat 2014-12-12, tillgänglig:

<http://hokmark.eu/nytt-partiprogram-anforande-infor-partistamman-1993/>

Moderaterna 1. (2014). *Historik*. Hämtat 2014-12-16, tillgänglig:

<http://www.moderat.se/partihistorik>

Moderaterna 2. (2014). *Om oss*. Hämtat 2014-12-16, tillgänglig:

<http://www.moderat.se/om-oss>

Moderaterna 3. (2014). *Jämställdhet*. Hämtat 2014-12-16, tillgänglig:

<http://www.moderat.se/jamstallldhet>

Nationalencyklopedin [NE]. (2014). *Jämställdhet*. Hämtat 2014-11-26, tillgänglig:

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/j%C3%A4mst%C3%A4lldhet>

Parbring Bosse. (2002). *Mäns föräldraledighet*, Göteborgs Universitet, Hämtat 2014-12-14, tillgänglig:

<http://www.gu.se/ViewPage.action?siteNodeId=516977&languageId=100000&contentId=917414>

Regeringen. (2014). *Föräldraförsäkringen och bidragen till föräldrar i Sverige*.

Hämtat 2014-12-16, tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/14846>

Riksdagen. (2014). *Aktuellt: Regeringen utlyser inte extra val*. Hämtat 2014-12-27,

tillgänglig: <http://www.riksdagen.se/sv/>

United Nations Human Rights. (1989). *Convention of the Rights of the Child*.

Hämtat 2014-12-12, tillgänglig:

<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

Litteratur

Beckman, Ludvig (2005). *Grundbok i idéanalys*. Stockholm: Santérus Förlag.

Blyth, Mark (2002). *Great transformations : economic ideas and institutional change in the twentieth century*. New York: Cambridge University Press.

Esaiasson Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson Henrik och Wängnerud Lena (2012). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individen och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Gemzöe, Lena (2013). *Feminism*. Falun: Bilda förlag

- Goldstein, Judith och Keohane, Robert, O. (1993). *Ideas and foreign policy : beliefs, institutions, and political change*. Ithaca: Cornell University Press.
- Kingdon, John W. (2003). *Agendas, Alternatives and Public Policies*. New York: Longman.
- Klinth, Roger (2002). *Göra pappa med Barn: den svenska pappapolitiken 1960-95*. Umeå: Borea Bokförlag.
- Lindvert, Jessica (2002). *Feminism som politik*. Umeå: Boréa Bokförlag.
- March, James G. och Olsen, Johan P. (1989). *Rediscovering Institutions: The Organizational Basis of Politics*. New York: Free Press.
- Pierson, Paul (2004). *Politics in time: History, Institutions, and Social analysis*. Princeton: Princeton University Press.
- Rothstein, Bo och Steinmo, Sven (2002). *Restructing the welfare state: political instuions and policy change*. New York: Palgrave Macmillan
- Thurén, Torsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber AB.

Motioner

- Motion 1989/90:A802. *Jämställdhet*.
- Motion 1991/92:A817. *Jämställdhet*.
- Motion 1992/93:So247. *En förändrad mansroll*.
- Motion 1992/93:So608. *Familjepolitiken*.
- Motion 1993/94:A42. *Jämställdhetspolitik*.
- Motion 1993/94:Sf267. *Pappamånad i föräldraförsäkringen*.
- Motion 1993/94:A813. *Jämställdhetspolitiken*.
- Motion 1994/95:Sf227. *Pappamånaden och Barnomsorgslagen*.

Motion 1999/2000:A802. *Förnyad jämställdhetspolitik.*

Motion 2000/01:Sf10. *Med anledning av prop. 2000/01:44 Föräldraförsäkring och föräldraledighet.*

Motion 2001/02:Fi39. *Med anledning av prop. 2001/02:100 2002 års ekonomiska vårproposition.*

Motion 2001/02:A229. *En liberal jämställdhetsoffensiv för 2000-talet.*

Motion 2001/02:Sf249. *Jämställdhet i föräldraförsäkringen.*

Motion 2001/02:Sf401. *Ekonomisk trygghet för familjer och barn, utgiftsområde 12.*

Motion 2002/03:Fi23.1 *Den ekonomiska politiken.*

Motion 2002/03:Sf254. *En individualiserad föräldraförsäkring.*

Motion 2003/04:A258. *Jämställdhetspolitik.*

Motion 2005/06:Fi240. *Politik för arbete och välfärd.*

Motion 2012/13:Sf255. *Pappamånader.*

Motion 2012/13:Sf292. *Fler individknutna månader i föräldraförsäkringen.*

Motion 2013/14:Sf310. *Föräldraförsäkringens öronmärkta dagar.*

Motion 2014/15:646. *Pappamånader.*

Propositioner

Proposition 1973:47. *Kungl. maj:ts proposition angående förbättrade familjeförmån inom den allmänna försäkringen, m.m.*

Proposition 1994/1995:61. *Vårdnadsbidraget. Garantidagarna. Enskild Barnomsorg.*

Publikationer/Rapporter

Försäkringskassan. (2005). *Kunskapsöversikt över förmåner riktade till barn och barnfamiljer*. Working Papers in Social Insurance, 1, Stockholm.

Försäkringskassan. (2011). *Socialförsäkringsrapport 2011:13: Föräldrapenning, båda föräldrarnas försäkring?* Stockholm.

Försäkringskassan. (2012). *Socialförsäkringsrapport 2012:09: De jämställda föräldrarna, vad ökar sannolikheten för ett jämställt föräldrapenning uttag?* Stockholm.

Moderaterna. (2013). *Handlingsprogram*.

Socialdepartementet (2007). *Jämställdhetsbonus- en familjepolitisk reform*. Stockholm: Socialdepartementet.

SOU

SOU 2005:66. Makt att forma samhället och sitt eget liv: Jämställdhetspolitiken mot nya mål. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

SOU 2014:6. Män, föräldraledigheten och föräldraförsäkringen: Män och Jämställdhet. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

Tidskrifter

Berman, Sheri. (2001). Ideas, Norms, and Culture in Political Analysis. *Comparative Politics Studies* vol. 33, no. 2, s. 231-250.

Peter, Gut B., Pierre, Jon och King, Desmond S. (2005). The Politics of Path Dependency: Political Conflict in Historical Institutionalism. *Journal of Politics* vol. 67 no. 3 s.1275-1300.

Schmidt, Vivianne A. (2002). Does Discourse Matter in the Politics of Welfare State Adjustment. *Comparative Political Studies* vol. 35 no. 2 s.168-193.